

International Journal of Academic Value Studies

ISSN : 2149 - 8598
www.javstudies.com

(Yayınlanma Tarihi: 18/05/2016)

International Journal of Academic Value Studies, 2016 / 2 (4): 78-89.

Yeni Yerel Yönetim Yasalarının Sosyal Politikaya Katkıları*

Dr. Eylem BEYAZIT¹

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi SBE Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ABD, eylembeyazit@mynet.com

Prof. Dr. Muharrem GÜNEŞ²

² Mustafa Kemal Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi ABD, muharremgunes@mynet.com

Öz

Yerel Yönetimler ülkemizde merkezi idarenin bir alt birimi olarak yerel halkın ortak ihtiyaçlarını karşılayacak olan hizmetleri üretmektedir. Yerel Yönetimler, sosyal politikaları, sosyal hizmetleri yerine getiren halka en yakın kamu yönetim birimleridir. Bu faaliyet alanları ile sosyal belediyeçilik gibi kavram ve yaklaşımlarla yerel yönetimler, sosyal politikaların yerelde uygulanmasında öne çıkmaktadırlar.

Yeni yasal düzenlemelerle yerel yönetimlere sosyal politika alanında yerelde, geniş bir hareket alanı tanındığı görülmektedir. Buradaki temel soru, yerel yönetimlere, özellikle belediyelere, büyükşehir belediyelerine tanınan yeni görev ve sorumlulukların, sosyal belediyeçilik sınırları içinde, ne derece etkili olup olamayacağıdır. Sosyal politikanın da piyasalaşması, önümüzdeki en önemli sorunlardan biri olarak karşımızda durmaktadır. Çalışma Türkiye’de yerel yönetimlerin sosyal politika alanında öne çıkan görev ve sorumlulukları çözümlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetimler, Sosyal Politika, Belediye, Mevzuat.

JEL Kodları : H75, A30, D60, D63, E65

The Contribution Of New Local Government Laws To Social Policies

Abstract

For our country, Local Governments as a subsidiary of central administration make a production of services supplying local community with common needs. Local Governments are the most closest agent of public administration, which perform the duties of social policies and social services. With the help of these fields of activity, Local Governments come to the frontline in the application of social policies at local level, as like as norms and approaches of social municipality.

The new legislative regulations give a chance to Local Governments to swing social policies. The main question about that is to determine whether the new duties and responsibilities granted to the local governments, especially municipalities and metropolitan municipalities could be effective or not in the borderlines of social municipality understanding. Another principal problem rising against us, is social policies being a matter of market economy. This study analyses prominent duties and responsibilities of local governments about social policies.

Keywords: Local Governments, Social Policy, Municipality, Regulation.

JEL Classification: H75, A30, D60, D63, E65.

* Bu çalışma 2. Uluslararası Çin'den Adriyatik'e Sosyal Bilimler Kongresi, 05-07/05/2016, İktisadi Kalkınma ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü, Hatay/TURKİYE-Batum-GURCİSTAN'da bildiri olarak sunulmuştur.

1. GİRİŞ

Kamu Yönetiminin önemli bir parçası olan yerel yönetimler, mahalli sınırlar içinde yaşayan halkın yararlanacağı bölgesel nitelikteki hizmetlerini yerine getirmekle görevli olan kuruluşlardır. Yerel Yönetimler hem merkezi idarenin bir alt birimi ve hem de yerel halkın ortak ihtiyaçlarını karşılayacak olan hizmetleri üretmektedir. Yerel Yönetimler, sosyal politikaları, sosyal hizmetleri yerine getiren halka en yakın kamu yönetim birimleridir.

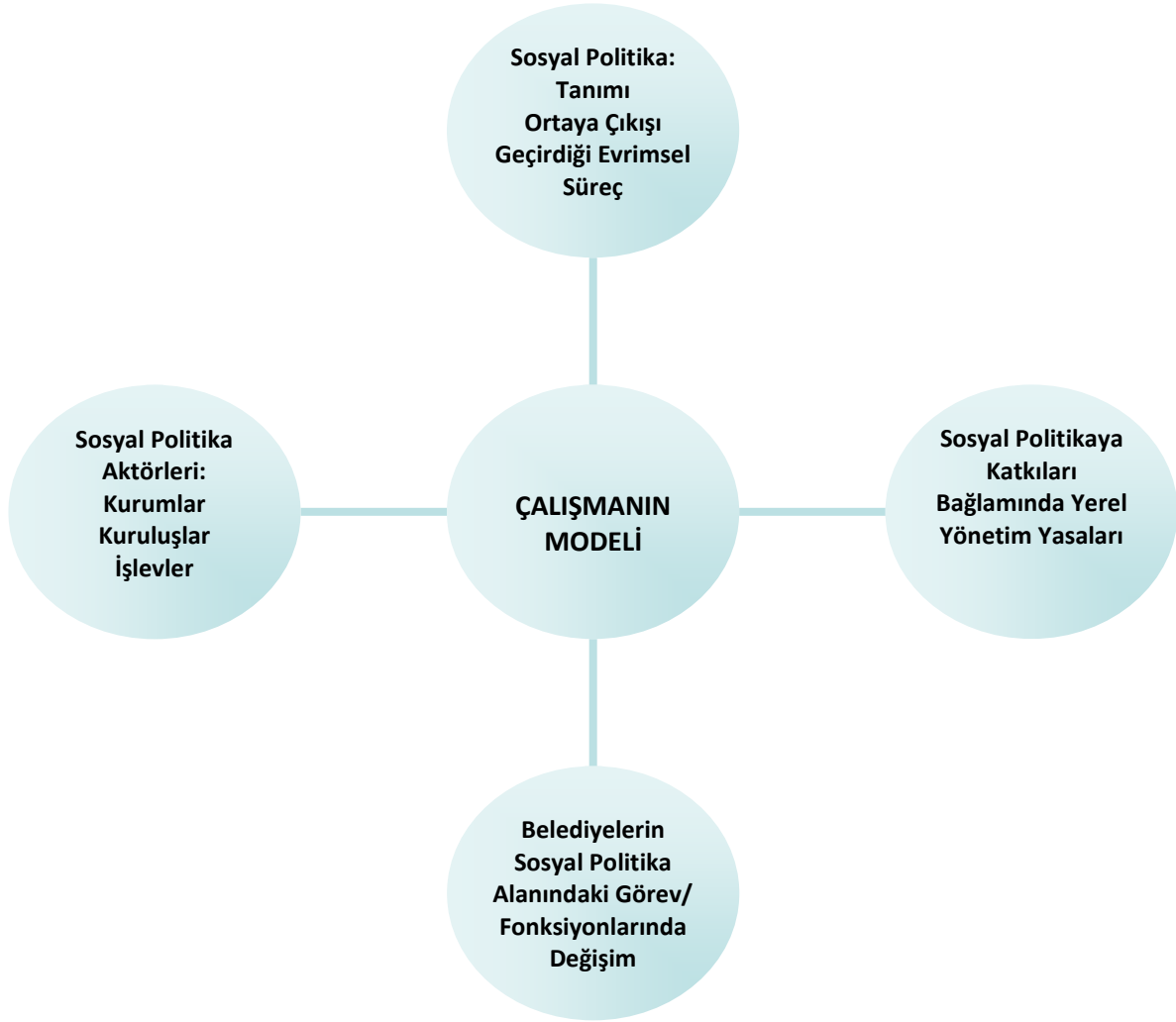
Sanayi devrimi sonrası yaşanan sosyal patlamalar, sosyal politika alanındaki tartışmaları gündeme getirirken, kapitalist devletin bu sosyal patlamalar karşısında yeni ve etkili politikalar üretmesine yol açacaktır. Kapitalist devletten sosyal devlete geçiş sürecinin kırılma yapısı ve sosyal devletin sürdürülebilirliği açısından sosyal politika uygulamaları önem kazanmıştır.

Bugün için sosyal devletin en önemli enstrümanı yerel yönetimlerdir. Türkiye’de yerel yönetimlerin geçirdiği gelişim aşamaları, özellikle son dönem yerel politikaları sosyal politika uygulamaları ile öne çıkmaktadır. Burada temel sorun yerel yönetimlere özellikle de belediyelere yüklenen değişik alanlardaki sosyal politika görevlerinin içeriği ve bu politikaların eşitsizlik, yoksulluk gibi temel sorunları aşmada ne denli etkili araçlar olup olamayacaklarıdır.

Sosyal politikada rol alan kurumların etkinlik düzeyi ve sosyal politikaların niteliği, ülkelerin tarihi, sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı, yönetim biçimleri, devlet sistemleri ve iktisadi politikaları gibi faktörlere bağlı olarak ülkeler arasında değişiklik göstermektedir. Ülkemizde Yerel Yönetim kuruluşu dendiğinde ise akla büyük ölçüde belediyeler gelmektedir. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra ülkemizde belediyeler, il özel idarelerine göre daha önemli kuruluşlar haline gelmiştir. Nüfus artışı ve göç hareketleri hızlı ve plansız kentlerin ortaya çıkışına ve kentsel hizmet talebinin artışına yol açmıştır. Belediyelerin kullandıkları kaynaklar ve hizmet götürdükleri nüfus, diğer yerel yönetim birimlerinden daha fazladır. Bu çalışmanın amacı, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu’nun sosyal politika alanındaki fonksiyonlarını incelemektir.

Çalışmamızın modeli (Şekil 1)’de de görülmektedir. Konu genel bir çerçevenin çizildiği giriş bölümünün dışında üç bölümde ele alınmıştır. Birinci bölümde sosyal politikanın tanımı, ortaya çıkışı ve süreç içerisinde geçirmiş olduğu dönüşüm üzerinde durulmaktadır. İkinci bölümde sosyal politikanın sağlanmasında rol oynayan kurum ve kuruluşlar ile söz konusu aktörlerin işlevleri merkezi yönetim ve yerel yönetim bağlamında ele alınmaya çalışılmaktadır. Bu bölümde ayrıca özellikle belediyelerin sosyal politika alanındaki görev ve fonksiyonlarındaki değişime de kısaca değinilmektedir. Üçüncü bölümün ana başlığı ise yerel yönetim yasaları ve sosyal politika alanındaki görevi ve fonksiyonlarıdır. Bu bölümde ilgili yasalarda belediyelerin ve il özel idaresinin görev ve fonksiyonları ele alınmakta; 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu bağlamında sosyal politika alanındaki düzenlemeler incelenmektedir.

Şekil 1: Çalışmanın Modeli

2. SOSYAL POLİTİKA ÜZERİNE: TANIMI, ORTAYA ÇIKIŞI VE GEÇİRDİĞİ EVRİMSEL SÜREÇ

Önceleri ekonomik politikaların bir parçası gibi değerlendirilen sonraları ise bağımsız bir bilim dalı haline gelen sosyal politika çok farklı biçimlerde tanımlanmaktadır. Ancak ilk olarak “sosyal” kavramını tanımlamak gerekmektedir. Sosyal kavramı 19. yüzyılda siyasal eşitlikle iktisadi eşitsizlik arasındaki çelişkinin çözüldüğü alanı belirtmek amacıyla kullanılmıştır (İnsel, 2003:36). Bu anlamda sosyal politika kavramı devletin topluma yönelik, topluma ilişkin olarak aldığı kararlar ve sürdürdüğü uygulamalar bağlamında anlam kazanmaktadır (Altan, 1995:2). Örneğin Laubier (Koray & Topçuoğlu, 1995:2) sosyal politikayı belli bir dönemde bir ülkenin ekonomik ve sosyal olanakları dâhilinde maddi ve kültürel yaşam koşullarının değişmesi ve düzelmesi amacıyla ulusal düzeyde alınan önlemler bütünü olarak tanımlamaktadır.

Sosyal politika günümüzdeki biçimine bazı değişimler geçirerek ulaşmıştır. 19. yüzyılın ikinci yarısında sanayileşmiş Avrupa ülkelerinde ortaya çıktığı dönemden bu yana hem nitelikleri hem de uygulama alanları açısından önemli evrimler geçirmiştir. Söz konusu evrim sosyal politikanın dar ve geniş kapsamlı tanımları ile açıklanmaktadır. Sosyal politika kavramı ilk olarak Avrupa’da Profesör Riehl tarafından kullanılmış bir kavramdır. Kavramın ortaya çıktığı koşullarda burjuva ve işçi sınıfı arasında yoğunlaşan çatışmalardan dolayı sosyal politika daha çok işçi sınıfının içinde bulunduğu koşulların düzeltilmesine yönelik dar anlamda bir kapsama sahip olmuştur. Sosyal politika yalnız devletin faaliyetlerini kapsıyorsa, burada dar anlamda bir sosyal politika ile karşı karşıyayız. Bu durumda ise bir görüşe göre sosyal politika,

toplumda var olan sosyal ilişkileri, hareketleri, savaşmaları ve çelişkileri karşısında devleti ve hukuksal düzeni ayakta tutmaya, korumaya dönük çalışmaları içeren bir düşünce bütünü olarak tanımlanabilir (Talas, 1990:31). Ancak geçirdiği süreç içerisinde sosyal politika dar kapsamlı içeriğinden sıyrılarak daha ayrıntılı niteliklere sahip olmaya başlamış, böylelikle geniş anlamda sosyal politikaya dönüşmüştür. Geniş anlamda sosyal politika Sanayi Devrimi yaygınlaştıkça kapitalist toplum düzeninin işleyiş biçiminin ortaya çıkardığı farklı sorunları da kapsayan özelliklere sahip olmuştur. Dolayısıyla geniş anlamda bir sosyal politika artık klasikleşmiş sorunlar yanında kapitalist bir toplum düzeni içerisinde yaşayan tüm toplumsal grupları kapsamaktadır. Bu kapsam özellikle 1945'lerden bu yana önemli gelişmeler göstermiştir. Artık sosyal politikanın içeriği tek bir sınıftan oluşmamakta bütün toplumu kapsamaktadır. Günümüzde sosyal politika salt belli bir sınıfın korunması şeklinde anlaşılmıyor ve toplum politikası olarak geniş bir anlam ve içerik taşıyor. Anamalcı toplumlarda piyasa mekanizması ve fiyatlar sisteminin işleyişinin ortaya çıkardığı sosyal eşitsizlikler, sosyal refah yitirimleri ve bunların tüm toplum grupları üzerindeki yansımaları toplum politikasının konusunu oluşturuyor (Güven, 1996:1).

Sosyal politika sosyal sorunlara ilişkin uygulanan politika ve önlemlere karşılık gelen bir kavramdır. Dar ya da geniş anlamı es geçip ortak bir politika tanımı yapmak gerekirse sosyal politika; kapitalist bir toplum düzeninde ortaya çıkması olası sosyal sorunlara yönelik çözümler üreterek piyasa mekanizmasının yol açtığı eşitsizlikleri ve dengesizlikleri gidermeye çalışan bir bilimdir (Koray & Topçuoğlu, 1995:1).

Sosyal politikanın ortaya çıkışı Sanayi Devrimi sürecine koşut bir döneme karşılık gelmektedir. Bu nedenle sosyal politikanın varoluş nedenlerinin belirlenmesi için Sanayi Devrimi sürecinin irdelenmesi gerekmektedir. Zira Sanayi Devrimi ile birlikte sosyo-ekonomik dönüşümler hızlanmıştır.

Sanayi Devriminin yarattığı değişimler ve ortaya çıkan yeni koşullar beraberinde önemli sorunları da doğurmuştur. Öyle ki 19. yüzyıl sadece bilim açısından değil, sosyal çalkantılar açısından da hareketli bir yüzyıldır. Aybar'a göre (2002:35) sanayileşme ile birlikte değişen batı dünyasında yaşam da değişmekte, değişen yaşam sosyal patlamaları tetiklemekte ve eski dengeler hızla bozulmakta ve bunun sonucu olarak geleneksel siyasal ve sosyal yapı temelden sarsılmaktaydı. Sanayi Devriminin ortaya çıkardığı en temel sorunlardan biri emeğin sermaye tarafından yoğun biçimde sömürülmesi olmuştur.

Sanayi Devrimi yoksulluğu ve eşitsizliği de beraberinde getirmiştir. Ancak bu durumu oldukça doğal karşılayan yaklaşımlar da söz konusuydu. 1830 sonlarında işverenler Villerme'ye "sürekli ihtiyaç durumunda olması işçinin kendi çıkarıdır. Çünkü o zaman çocuklarına kötü örnek olmayacaktır; yoksulluk iyi insan olmanın garantisidir" derlerken; Henri Baudrillard'ın 1853'teki College de France'daki açılış konuşmasında ileri sürdüğü gibi, eşitsizliğin insan toplumunun üç payandasından biri olduğunun (diğer ikisi mülkiyet ve mirastı) resmen kabul edilmesine ramak kalmıştı (Hobsbawm, 2008:217-218).

Sosyal politikanın doğuş yıllarında öncelik korunma gereksinimi olan kadın ve çocuklar iken sonraları özellikle 1. Dünya Savaşı'ndan sonra işçi sınıfı lehine hızla gelişen sosyal ve ekonomik politikalar sonunda sendikacılık hareketlerinin etkinlikleri artmıştır. Bu sendikal faaliyetler sayesinde işçiler çalışma sürelerinin kısaldığı izinlerin uzadığı, ücretlerin görece yükseldiği bir döneme girmişlerdir. Sosyal politikaların gösterdiği bu gelişimde 1919 yılında Versay Antlaşması'nın 13. bölümünde yer alan hükümlerle oluşturulan Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) kurulması önemli rol oynamıştır. ILO'nun kuruluşu sosyal politikaların uluslararası ölçekte kurumsallaşmaya başlamasının öncüsü olurken 1929 Ekonomik Bunalımı ile birlikte klasik liberal anlayışın yaşadığı sarsıntı kamusal politikaların ağırlığının artmasına neden olmuş, böylelikle sosyal politika "sosyal devlet" anlayışının vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir (Yüksel, 2007).

3. SOSYAL POLİTİKA SAĞLAYICI KURUM VE KURULUŞLAR

Sosyal politikanın sağlanmasında rol oynayan kuruluşlar; aile, arkadaş, komşu ve akrabalarından oluşan sivil kesim, dini kurumlar, özel sektör, işyeri ve işletmeler, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ve merkezi, bölgesel ve yerel yönetimleri de kapsayan devlettir.

Sosyal politikanın sağlanmasında görev alan kurumların başında devlet gelmektedir. Sosyal politikanın sağlanmasında en etkili kuruluş kamu gücüne sahip olan devlettir. Devlet, toplumda güç kullanımının kontrolünden, iç ve dış barışın korunmasına ve çeşitli amaçları gerçekleştirmek amacıyla kaynak hareketlerinin kontrolü ve toplumsal amaçlara yönelik politikaların belirlenmesine kadar oldukça geniş bir alanda etkilidir. Bu denli geniş etkinlik alanına sahip olan devletin sosyal politikanın sağlanmasında görev alan diğer kuruluşlara göre daha baskın bir rol üstlenmesi doğaldır (Ersöz, 2006). Devletin sosyal politika alanındaki etkinliği ise endüstri devriminden sonra ortaya çıkmaya başlamış, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra 1970'li yılların ortalarına kadar en yüksek seviyesine ulaşmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası ise sosyal politika bakımından altın çağ adı verilen bir dönemin başlangıcı olmuştur. Ancak, 1970'li yılların ortalarından itibaren dünya ekonomilerini saran yeni kriz, devletin ekonomik ve sosyal hayattaki rolünün ve dolayısıyla sosyal politika alanındaki etkinliğinin azalmasına sebep olmuştur (Ersöz, 2003:127-129). Ancak, bu dönemde gündeme gelen neoliberal politikalar devletin sosyal politika alanındaki etkinliğini azaltıcı etkiler yapmıştır (Ersöz, 2006).

Yerel yönetimler ise kamu yönetimi sisteminin bir parçası olarak merkezi devletle birlikte sosyal politikaların sağlanmasında ülkeden ülkeye değişen düzeyde olmakla birlikte görev almaktadırlar. Çünkü birçok ülkede yerel yönetimler anayasal güvenceden yoksun olup, bu kurumların yapı, görev ve sorumlulukları ile fonksiyon nitelikleri yasama organı tarafından belirlenmektedir (Örnek, 1998:72).

Yerel yönetimler halka en yakın yönetim birimi olarak özel bir konum taşımaktadırlar (Uğur, 1990; Yıldırım, 1990; Keleş, 1995; Göymen, 2000). Zira demokratik potansiyeli diğer yönetimlerden daha üstündür; bireyin yönetime gerçekten katılabileceği en uygun düzey olan "yerel" in yönetimidir. Yönetenler ve yönetilenler arasındaki mekânsal ve toplumsal uzaklığın az olduğu birimdir yerel yönetimler; dolayısıyla, yönetenler ile yönetilenler arasında yakın ilişkilerin doğmasına olanak sağlayıp demokrasinin özü olan siyasal sorumluluk duygusunun gelişmesiyle denetim işlevine katkıda bulunur. Günlük hayatın bugün ve yarın için özel öneme sahip birçok kararın alındığı, uygulamanın yapıldığı yerdir. Bu yönetim, söz konusu kararların alınmasında, uygulanmasında halkın etkinliğinin sağlanabileceği ve aynı zamanda topluluğun yararı için bireylerin bilgi ve yeteneklerinin harekete geçirebileceği en uygun konumda bulunan yönetimdir. Yerel yönetimlerin karar organlarının seçimle iş başına gelmiş olmaları ve kendi işlerini kendi organları eliyle, dışarıdan hiçbir karışma olmaksızın görmeleri, tüzel kişilik sahibi olmaları, bu kuruluşlara demokratik ve özerk kuruluş niteliğini kazandırmaktadır. Yerel özerklik ve yerel demokrasi kavramları bu özerkliklerin sonucu olan kavramlardır (Keleş, 1993:35; Keleş, 1998:47-56; Yıldırım, 2002:18).

Bu bağlamda yerel yönetimler de, her kesimin önem verdiği birimler haline gelmiştir. Yerel yönetimlerin, kimi kamu hizmetlerini halka etkin bir biçimde sunmaları da varlık nedenleri arasında sayılmaktadır. Bir kent ya da kasabanın kendi sınırları içinde bile belirli hizmetlerin bütün semtlere en küçük yeterli bir düzeyde sağlanması, yerel yönetimleri doğuran nedenler arasında yer almaktadır (Keleş, 1998:46-47).

Yerel yönetimlerin sosyal politika alanındaki rolü Yoksulluk Yasaları ile somutlaşmıştır. Bu yasalardan önce şehir yönetimleri, kentlerdeki sosyal yardım ve sosyal hizmet ihtiyacının karşılanmasında çeşitli fonksiyonlar yerine getirmişlerdir. Bu fonksiyonlar kadın ve çocuk emeğinin denetimi, kamu sağlığı sistemlerinin oluşturulması, okullar, yoksullar ve yaşlılar için bakım imkânlarının geliştirilmesidir. Yoksulluk Yasaları ise Avrupa'da, Ortaçağda uygulamaya

konulmaya başlanmıştır. Çünkü bu dönemde feodal yapının bozulması ve kıtlık, savaş ve salgın hastalıklar nedeniyle yardıma ihtiyaç duyan kitlelerin hızla artmasına yol açmıştır. Bu yasaya göre, yerel yönetimler çalışamayacak durumdaki yoksullara yardımda bulunacak, kimsesiz çocuklar ve yaşlılar için barınaklar inşa edecekti. Endüstri devriminden İkinci Dünya Savaşı'na kadar olan dönemde ise yerel yönetimlerin endüstrileşme, nüfus artışı ve kentleşmenin ortaya çıkardığı sorunlar nedeniyle sosyal politikadaki fonksiyonları artmıştır. Bununla birlikte, yerel yönetimlerin fonksiyonlarındaki asıl artış İkinci Dünya savaşından sonra olmuştur. Bu savaş sonrasında gelişmiş ülkelerde ortaya çıkan refah devleti anlayışı, yerel yönetimlerin sosyal politika alanındaki görevlerinin kapsam, tür ve nitelik olarak artmasını sağlamıştır (Ersöz, 2007:47-48).

4. BELEDİYELERİN SOSYAL POLİTİKA ALANINDAKİ GÖREV VE FONKSİYONLARINDAKİ DEĞİŞİM

Halka en yakın kurumlar olan belediyeler, halkın gündelik yaşamı üzerinde etkili kurumlardır. Bu kurumlar, hangi formda olursa olsun tarih boyunca, gerek kentsel hizmetlerin karşılanmasında ve gerekse sosyal politikaların mahalli düzeyde hayata geçirilmesinde etkin olmuşlardır. Yerel yönetimlerin bu alandaki etkinliği ülkelerin tarihine, yönetim biçimi ve geleneklerine bağlı olarak farklı biçimlerde ortaya çıkmıştır.

Gelişmiş ülkelerde belediyeler, 20. yüzyılın başından itibaren kentsel hizmetlerin ve sosyal politikaların sağlanmasında görevler yerine getirmeye başlamış ve belediyelerin bu alandaki rolünde gelişmiş ülkelerde refah devleti denilen devlet tipinin ortaya çıkışı ile büyük bir gelişme olmuştur. Bu ülkelerde belediyeler merkezi düzeyde planlanan sosyal politikaların mahalli düzeyde uygulanması görevini üstlenmişlerdir. Hatta sosyal politika alanındaki etkinlikleri belediyelerin literatürde “refah belediyeciliği”, “yerel refah devleti” gibi kavramlarla nitelendirilmelerine yol açmıştır. Bununla birlikte, 1970’li yılların ortalarından itibaren devletin küçültülmesi ve serbest piyasanın hâkimiyet alanının genişletilmesini temel ilke olarak benimseyen neoliberal politikaların dünya ölçeğinde benimsenmesiyle birlikte belediyelerin kentsel ve sosyal hizmetlerin sağlanmasındaki rolü bazı ülkelerde azalmış ve belediyeler kamu yönetim aygıtı içinde önemini yitirmeye başlamışlardır. Belediyeler bir yandan mali bakımdan zayıflatılırken, diğer yandan bazı görev ve fonksiyonları merkezi yönetime, özel sektöre veya özerk kurullara devredilmiştir (Sallan Gül, 2006).

Ülkemizde ise batılı anlamda ilk belediye teşkilatı 1854 yılında, Osmanlı Devleti döneminde kurulmuştur. Cumhuriyet döneminde ise belediyelerle ilgili 1580 sayılı Belediye Yasası 1930 yılında yürürlüğe konulmuştur. Bu yasa yaklaşık 75 yıl yürürlükte kaldıktan sonra yerini 5393 sayılı yeni yasaya bırakmıştır. 5393 sayılı yasa ülkemiz belediyelerini çağdaş belediye fonksiyonları ile donatmayı amaçlayan bir yasa olduğu için özellikle kentlerin sosyal kalkınmasına yönelik düzenlemeler içermektedir. Yasa ile belediyelere yoksul, engelli, yaşlı, çocuk ve kadınların korunmasına yönelik çok çeşitli hizmetlerin üretilmesinde sorumluluklar verilmiştir. Yine, belediyeler eğitim, konut ve sağlık alanında kapsamlı faaliyetler yürütebilecek hale getirilmiştir. Yasada sosyal yardım ve sosyal hizmetler, kadın ve çocuklar için koruma evleri açılması, meslek ve beceri kursları tertip olunması, her türlü sağlık kurumlarının açılması ve işletilmesi, okulların bakım ve onarımı ile okullara araç gereç desteği sağlanması, öğrenci, sporcu ve amatör spor kulüplerine destek olunması gibi doğrudan sosyal politika alanında görevler verilmiştir (Ersöz, 2010).

Sosyal politika alanında kapsamlı düzenlemeler içeren yasanın en önemli özelliği ise “hizmet sunumunda özürsüz, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemler uygulanır” düzenlemesi ile bu grupların dikkate alınması gerekliliğini getirmiş olmasıdır. Aslında, sayılan görevlerden bir kısmını ülkemizdeki belediyeler 1580 sayılı yasa döneminde de gerçekleştiriyordu. Özellikle 1990’lı yılların başından itibaren İstanbul ve Ankara Büyükşehir belediyeleri bu konularda öncülük görevini üstlenmişler ve hemen diğer birçok

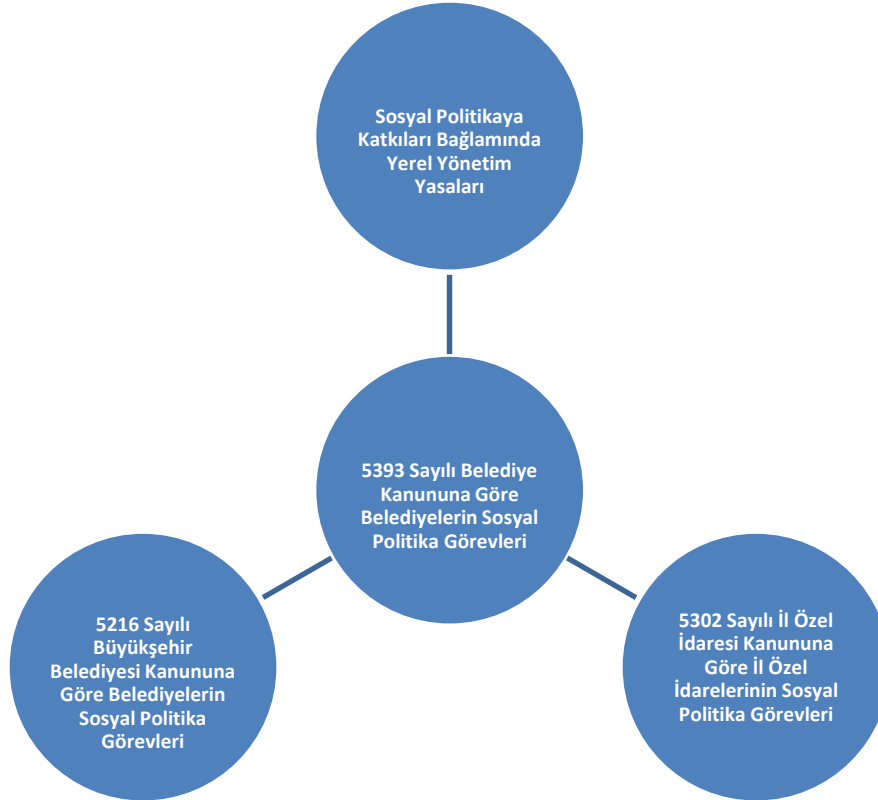
belediye de bu alanlarda hizmet üretmeye başlamışlardır. Ancak, bu hizmetler genellikle büyük ölçekli ve mali yapısı güçlü belediyelerle sınırlı kalmıştır (Çelik, 2013).

Türkiye’de, sosyal hizmetler alanında önemli gelişmeler gerçekleştirilmiştir fakat istenilen seviyede olmadığı da kabul edilen bir gerçektir. Ülkenin tamamında tüm ihtiyaç gruplarına ve tüm topluma yeterli düzeyde, aynı seviyede hizmet götürülememektedir. Hizmetler nitelik ve nicelik olarak ihtiyacı karşılama konusunda eksiklikleri bulunmaktadır. Bu bağlamda sosyal hizmetler alanında yaşanan sorunları; idari yapılanmanın dağınıklığı, kaynak yetersizliği ve nitelikli personel yetersizliği olmak üzere üç grupta toplanabilir (Yıldırım, 2014).

5. SOSYAL POLİTİKAYA KATKILARI BAĞLAMINDA YEREL YÖNETİM YASALARI

Son dönemlerde özellikle yerel yönetim mevzuatı yerel yönetimlerin sosyal politika hizmetlerini etkinleştirme amacına yönelik düzenlemelere tabi tutulmuştur. Bu başlık altında (Şekil 2)’de de görüleceği üzere 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun sosyal politika alanındaki fonksiyonları incelenmektedir.

Şekil 2: Sosyal Politikaya Katkıları Bağlamında Yerel Yönetim Yasaları

6. 5393 SAYILI BELEDİYE KANUNU'NA GÖRE BELEDİYELERİN SOSYAL POLİTİKA GÖREVLERİ

1580 sayılı Belediye Kanunu yaklaşık 75 yıl yürürlükte kaldıktan sonra 2004 yılı sonunda 5272 sayılı Belediye Yasasının yapı ve şekil yönünden bu yasanın da iptal edilmesiyle birlikte 03.07.2005 tarihinde 5393 sayılı yeni Belediye Kanunu yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Belediyenin görev ve sorumluluklarında yer alan “Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda engelli, yaşlı, düşkün ve dar gelirli insanların durumuna uygun yöntemler uygulanır” (madde 14) cümlesi yeni yasalardaki en anlamlı sosyal politika algısını işaret eden cümledir. Bunun yanı sıra 25.04.2013 tarihinde yürürlüğe giren 6462 sayılı Engelliler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde

Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile tüm yasalardaki özürlü ibaresi engelli olarak değiştirilmiştir.

Sosyal politika açısından belediyelere görev ve sorumluluk yükleyen ve bu konuda belediyelerin yetki alanını genişleten hükümler şunlardır:

“(…) konut; gençlik ve spor orta ve yükseköğrenim öğrenci yurtları; sosyal hizmet ve yardım, (...) Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000’in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler” (madde 14/a fıkrası). 14. maddenin (a) fıkrasında açıkça sosyal politikaların temeli sayılan sosyal hizmet ve yardım görevi zikredilmiş ve bu çerçevedeki hizmetler arasında nitelendirilebilecek olan kadın ve çocuklar için koruma evleri açma görevi verilmiştir.

“(…) gerektiğinde, sporu teşvik etmek amacıyla gençlere spor malzemesi verir, amatör spor kulüplerine aynı ve nakdî yardım yapar ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik yöneticilere ve antrenörlere belediye meclisi kararıyla ödül verebilir. Gıda bankacılığı yapabilir” (madde 14/b fıkrası). 14. maddenin (b) fıkrasında yer alan önemli hususlardan biri de belediyelere, işsizliğin azaltılmasında önemli bir yere sahip olan işgücünün niteliğinin yükseltilmesinde etkin bir görev verilmiş olmasıdır. Belediyeler hemşerilerine meslek ve beceri kazandırmak amacıyla faaliyetlerde bulunabileceklerdir.

Yine temel sosyal politikalarından eğitim alanında “devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımının yapılması ile bu okulların her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarının karşılanması” (madde 14/b), sağlık alanında “çevre ve çevre sağlığı” (madde 14/a), “sağlıkla ilgili her türlü tesisi açma ve işletebilme” (madde 14/b), “acil yardım, kurtarma ve ambulans hizmeti sağlama” (madde 14/a) görevlerini yerine getirebileceklerdir. “Okul öncesi eğitim kurumlarının açılması”na dair ifade ise 2007 yılında Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir.

Yasanın diğer maddelerinde de sosyal politika alanında düzenlemeler yer almaktadır. Öyle ki, belediyelerin yetki ve imtiyazları başlıklı 15. maddesinde dolaylı ya da doğrudan sosyal politikayı etkileyebilecek dört fıkra yer almaktadır. Bunlar;

“Belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak” (madde15/a),

“Mahalli müşterek nitelikteki hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde taşınmaz almak, kamulaştırmak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, trampa etmek, tahsis etmek, bunlar üzerinde sınırlı aynı hak tesis etmek” (madde 15/h),

“Borç almak, bağış kabul etmek” (madde 15/i),

“Beldede ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi ve kayıt altına alınması amacıyla izinsiz satış yapan seyyar satıcıları faaliyetten men etmek, izinsiz satış yapan seyyar satıcıların faaliyetten men edilmesi sonucu, cezası ödenmeyerek iki gün içinde geri alınmayan gıda maddelerini gıda bankalarına, cezası ödenmeyerek otuz gün içinde geri alınmayan gıda dışı malları yoksullara vermek” (madde 15/m).

Yine Belediye Başkanının görev ve yetkilerinin sayıldığı 38. maddenin (n) fıkrasında; “Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, özürülere yönelik hizmetleri yürütmek ve özürülüler merkezini oluşturmak” hükmü sosyal politika açısından önemlidir.

Yasanın 69. maddesi ise belediyelere konut alanında aktif rol oynama imkânı vermektedir. Bu maddeye göre belediyeler; “düzenli kentleşmeyi sağlamak, beldenin konut, sanayi ve ticaret

alanı ihtiyacını karşılamak amacıyla belediye ve mücavir alan sınırları içinde, özel kanunlarına göre korunması gerekli yerler ile tarım arazileri hariç imarlı ve alt yapı arsalar üretmek; konut, toplu konut yapmak, satmak, kiralamak ve bu amaçlarla arazi satın almak, kamulaştırma yapmak, bu arsaları trampa etmek, bu konuda ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşları ve bankalarla iş birliği yapmak ve gerektiğinde onlarla ortak projeler gerçekleştirmek yetkisine sahip" olmaktadır.

Diğer önemli bir düzenlemede belediyelere genel olarak sivil toplum kuruluşları ile işbirliği imkânının tanınmasıdır. Bu bağlamda belediyeler göre belediyeler;

"Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu yararına çalışan dernekler, özürli dernek ve vakıfları, Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınmış vakıflar ve 507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanunu kapsamına giren meslek odaları ile ortak hizmet projeleri gerçekleştirebileceklerdir" (madde 75/c). Söz konusu meslek kuruluşları ile belediyelerin birlikte üretecekleri ortak projelerin büyük bir kısmının sosyal politika projeleri olacağı açıktır.

Öte yandan 76. maddede tanımlanan Kent Konseylerinin "kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır" ilkesi temelinde oluşumu ve belediyelerin "kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasî partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlayacağına" dair ibare ile 77. maddedeki "Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular" hükmü ülkemizde bu oluşumlar aracılığıyla sosyal politikaların sağlanmasındaki rol ve aktörlerin genişlediğine dair ibarelerdir. Zira bu hükümlerle, Kanunun belediyelere sosyal politika açısından yüklediği görevlere gönüllü katılım aracılığıyla özellikle yerel yönetimlerin sosyal politika hizmetlerini etkinleştirme amacını taşıdığı görülmektedir.

7. 5216 SAYILI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KANUNU'NA GÖRE BELEDİYELERİN SOSYAL POLİTİKA GÖREVLERİ

10.07.2004 tarihinde kabul edilen ve 23.7.2004 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, yerel yönetimlerin sosyal politika alanındaki faaliyetlerini genişleten hükümler içermektedir.

Bu yasa ile belediyelere verilen bazı sosyal politika görev ve sorumlulukları mevcuttur. 5216 sayılı yasa ile Büyükşehir belediyeleri ve ilçe belediyelerine verilen sosyal politika sorumlulukları 3 fıkrada bulunmakta; büyükşehir belediyelerine verilen görevler 7. maddenin (n) ve (v) fıkralarında yer almaktadır.

"Gerektiğinde mabetler ile sağlık, eğitim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme desteğini sağlamak" (madde 7/n),

"Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksekokullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak" (madde 7/v),

İlçe belediyelerine verilen görevler ise;

"Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerden; 775 sayılı Gecekondu Kanununda belediyelere verilen yetkileri kullanmak, otopark, spor, dinlenme ve eğlence yerleri ile parkları yapmak; yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak; mesleki eğitim ve beceri kursları açmak; mabetler ile sağlık, eğitim, kültür tesis ve binalarının yapım, bakım ve onarımı ile kültür ve tabiat varlıkları ve tarihî dokuyu korumak; kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin geliştirilmesine ilişkin hizmetler yapmak" (madde 7/d) ve "Defin ile ilgili hizmetleri yürütmek" (madde 7/e) şeklinde sıralanmıştır.

18. maddede ise Büyükşehir belediye başkanının görev ve yetkileri belirlenerek;

"Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, özürllüleriyle ilgili faaliyetlere destek olmak üzere özürllü merkezleri oluşturmak" görevi Büyükşehir belediye başkanının da görevleri arasında sayılmıştır.

8. 5302 SAYILI İL ÖZEL İDARESİ KANUNU'NA GÖRE İL ÖZEL İDARELERİNİN SOSYAL POLİTİKA GÖREVLERİ

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu 22.02.2005 tarihinde kabul edilmiş ve 04.05.2005 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

5302 sayılı yasa ile İl Özel İdarelerine verilen sosyal politika sorumlulukları 6. maddenin (a) ve (b) fıkrasında yer almaktadır. İl özel idaresinin görev ve sorumlulukları il özel idaresi mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla;

"Gençlik ve spor sağlık, tarım, sanayi ve ticaret; Belediye sınırları il sınırı olan Büyükşehir Belediyeleri hariç ilin çevre düzeni plânı, bayındırlık ve iskân, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde" (madde 6/a),

"İmar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma; orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri belediye sınırları dışında yapmakla görevli ve yetkilidir" (madde 6/b) şeklinde ifade edilmektedir.

Bunun yanı sıra üçüncü bölümde il özel idaresi hizmetlerinin "vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulacağı ve hizmet sunumunda engelli, yaşlı, düşkün ve dar gelirli durumuna uygun yöntemlerin uygulanacağı" (madde 6) belirtilmektedir.

Ayrıca "İl özel idaresi sağlık, eğitim, spor, çevre, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, özürllüyle, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında ilde dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular." (madde 65) şeklindeki il özel idaresinde gönüllü katılım ile ilgili ifade de sosyal politikaya dair bakış açısına göndermelerde bulunmaktadır.

Son olarak valinin görev ve yetkilerinin sıralandığı 30. maddenin (n) fıkrasında valinin "bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanabileceği" hükmü yer almaktadır.

9. SONUÇ

Talas (1990:12) toplumsal politikanın amacını toplumsal adalet, ekonomi biliminin doğal yasalarını düzeltici ve anamalcı toplum düzeni içinde sınıf savaşımının nedenlerini gidermeye dönük önlemler ve piyasalar öngören bir denge ve barış bilimi olarak görmektedir. Bu kapsayıcı tanım, sonraki çalışma ve karar vericilere de yol gösterici bir yaklaşımdır.

Yerel yönetimler söz konusu olduğunda Türkiye’de, sosyal politikaların çerçevesi “sosyal belediyeçilik” kavram ve sınırları içine çekilmiştir. Sosyal belediyeçilik kimi zaman yoksullukla mücadelenin bir aracı olarak (Adıgüzel, 2013) görülürken, kimi zaman da belediyelerin sosyal sorumlulukları ile sosyal belediyeçiliğin bir araya getirildiği görülmektedir (Uçaktürk vd., 2009).

Sosyal politikanın Türkiye’deki gelişim sürecine bakıldığında sosyal politika kavram ve gelişiminin Türkiye’de oldukça genç bir dönemde olduğu kabul edilmelidir (Esen, 2015). Türkiye açısından sorunun birinci ayağının, yukarıda da işaret edilmeye çalışıldığı gibi bu genç dönemde, kuramsal olarak açıklanmaya ve tartışılmaya muhtaç bir kavram olan “sosyal belediyeçilik” sınırları içine çekilmeye çalışılmasıdır. İlk bakışta sürecin sosyal belediyeçilik adı altında yerel yönetimlere düşen kısmının açıklanmaya çalışılması, oldukça “pratik” bir çalışma alanı sağlamış görünse de, uzun dönemde, sosyal belediyeçiliğin, ulusal merkezi politikalarla desteklenen sosyal politikalar olmaksızın, moda bir kavram olarak süreçte yerini alacağı şimdiden kestirilebilir.

Yerel yönetimlere atfedilen ve yeni olarak ileri sürülen birçok görev ve sorumluluk, sosyal belediyeçilik kavramı ile gelen görev ve sorumluluklar değildir. Yerel yönetimlerin, demokratik, katılımcı, çoğulcu nitelikleriyle zaten söz konusu görev ve sorumluluklar yeni olmaktan çıkmış durumdadır.

Sosyal politika üzerinden refah devletine yeniden bir dönüş mü var? Yoksa neoliberal politikaların yarattığı eşitsizlik ve sosyal sorunları aşmada, piyasanın yeniden düzenlenişi mi söz konusudur? Bu iki soruya yanıt aramak, günümüz sosyal politika tartışmaları için güçlü bir kuramsal temel sağlayacağı gibi, uygulamanın da sağlam temellere oturmasını sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, Ş. (2013). Kentsel yoksullukla mücadelenin bir aracı olarak ‘sosyal belediyeçilik’: Antakya belediyesi sosyal belediyeçilik uygulamaları, Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar, ss.361-373, Ankara: Pegem Akademi.

Altan, Ö. Z. (1995). Sosyal politika, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Aybar, M. A. (2002). Marksizm ve sosyalizm üzerine düşünceler, İstanbul: İletişim Yayınları.

Belediye Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>

Büyükşehir Belediyesi Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216.pdf>

Çelik, E. G. (2013). Yerel yönetimlerin sosyal politikalara etkisi, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri ABD Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Çetinkaya, A.C. (2012). Yerel yönetimlerin toplumsal politikalara etki ve katkıları, Radikal Gazetesi, 24.10.2012.

Engelliler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/05/20130503-1.htm>

Ersöz, Y. H. (2003). Doğuşundan günümüze sosyal politika anlayışı ve sosyal politika kurumlarının değişen rolü, İktisat Fakültesi Mecmuası, 53 (2).

Ersöz, Y. H. (2006). Sosyal politika-refah devleti- yerel yönetimler ilişkisi, İktisat Fakültesi Mecmuası, (Prof. Dr. Toker Dereli’ye Armağan), 55 (1).

Ersöz, Y. H. (2007). Yerel yönetimlerin yetişkin eğitimi alanındaki etkinlikleri, Öğrenen Toplum İçin Yetişkin Eğitimi Sempozyumu Bildirileri, ss.44-67.

Ersöz, Y.H. (2010). Sosyal politikada yerelleşme, Yayın No:2010/9, İstanbul: İTO Yayınları.

- Esen, B. (2015). Türkiye’de sosyal politikanın dönüşümü, Lacivert Dergi, Sayı: 14, Haziran 2015.
- Göymen, K. (2000). Türkiye’de yerel yönetimler ve yönetim: gereksinimler, önermeler, yönelimler, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Ankara: TODAİE Yayınları, 9 (2): 3-13.
- Güven, S. (1996). Toplum politikası yazıları, Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Hobsbawm, E. (1960). Devrim çağı 1789-1848, Ankara: Dost Kitabevi, 5. Baskı.
- İl Özel İdaresi Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5302.pdf>
- İnsel, A. (2003). Sosyalizm: bir son mu yeniden doğuş mu?, Birikim, Ocak 2003, 165 (1): 31-38.
- Keleş, R. (1993). Kentsel katılım nedir? ne değildir?, Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar, IULA-EMME, ss. 20-34, Ankara: Kent Basımevi.
- Keleş, R. (1995). Hizmette halka yakınlık (subsidiarity) ilkesi ve yerel yönetimler, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 4 (1): 3-14.
- Keleş, R. (1998). Yerinden yönetim ve siyaset, İstanbul: Cem Yayınevi.
- Koray, M. & Topçuoğlu, A. (1995). Sosyal politika, Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Örnek, A. (1998). Kamu yönetimi, İstanbul: Meram Yayın Dağıtım.
- Sallan Gül, S. (2006). Sosyal devlet bitti yaşınsın piyasa-yeni liberalizm ve muhafazakârlık kıskacında refah devleti, Ankara: Ebabil Yayınları.
- Talas, C. (1990). Toplumsal politika, Ankara: İmge Kitabevi.
- Uçaktürk, T.-Uçaktürk, A. & Özkan, M. (2009). Yerel yönetimlerde sosyal sorumluluk bağlamında sosyal belediyeçilik: biga belediyesi örneği, VI. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi, Çanakkale: 18 Mart Üniversitesi.
- Uğur, N. (1990). Türk siyasal gelişimi içinde yerel yönetimler, Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl Uluslararası Sempozyumu, Kasım 1990, ss.57-60, Ankara: Metropol İmar A.Ş.-IULA-EMME.
- Yıldırım, A. (2014). Belediyelerin sosyal politika uygulamaları üzerine bir değerlendirme: malatya belediyesi örneği, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7 (17): 485-509.
- Yıldırım, F. (2002). Yerel demokrasi ve kentteki gençlik, Editör F. Yıldırım, Gençlik ve Kent Yönetimi, ss.11-37, İstanbul: WALD-Demokrasi Kitaplığı.
- Yıldırım, S. (1990). Yerel yönetim ve demokrasi, Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl Uluslararası Sempozyumu, Kasım 1990, ss.7-43, Ankara: Metropol İmar A.Ş.-IULA-EMME.
- Yüksel, F. (2007). Sosyal devletin dönüşüm sürecinde yerel yönetimlerin yeni işlevleri, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 62 (1): 279-298.